

# ПОЛИТИКИ И ЗАБАВНИК

10  
ДИНАРА  
1952



ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIV — Број 8 — Субота, 23 фебруар 1952



WALT DISNEY:

## МИКИ И ШИЉА на острву диносаура

8. ПРВИ СУСРЕТИ НА ОСТРВУ

**САДРЖАЈ РАНИЈИХ НАСТАВАКА:**  
 На позив професора препотопка, археолога, мики и шиља сели су на авион који им је он послао и авион их је сам довео до једног вулканског острва... професоров глас кроз радиоапарат у авиону наређује им шта да раде

САД СТЕ ТАЧНО ГДЕ ТРЕБА!... А САДА СЕ СТМОГЛАВИТЕ ВЕРТИКАЛНО НА ЗЕМЉУ!  
 ШТА? ШТА КАЖЕ!  
 ДРЖИ СЕ ЗА ГЛАВУ... ЈЕДАН, ДВА, ТРИ!

МИКИ, АКО СЕ ЗАБИЈЕМО У ЗЕМЉУ, КАКО ЋЕМО ИЗИЋИ ИЗ АВИОНА?  
 И ТО ЋЕ НАМ ПРОФЕСОР РЕГИ

ДОБРО ДОШЛИ НА МОЈЕ ОСТРВО! ИЗВОЛИТЕ ГОРЕ, ДО МЕНЕ!  
 ЈАО!  
 НЕ БОЈ СЕ! НА ЗЕМЉИ СМО

НИСТЕ ЛАГАЛИ, ПРОФЕСОРЕ... ОВО ЈЕ ЗАИСТА ДИВНА АВАНТУРА!  
 ТО ЈЕ ТЕК ПОЧЕТАК!

ХАЈДЕТЕ УНУТРА ДА СЕ ПРВО ИСПАВАТЕ... СУТРА ЋЕМО РАЗГОВАРАТИ  
 ТАКО ЈЕ! ПРВО ДА СЕ ИСПАВАМО

САД ЋЕМО ВАМ СПРЕМИТИ ПОСТЕЉЕ... КАМЕНКО! ХОДИ ОВАМО!

ОВО ЈЕ МОЈ ПРИЈАТЕЉ КАМЕНКО... ПОМАЖЕ МИ У КУЋИ... ОН ЈЕ, КАО ШТО ВИДИТЕ, ПЕЊИНСКИ ЧОВЕК!

ШТА? ПРАВИ ПЕЊИНСКИ ЧОВЕК... КАО ОНИ У КАМЕНО ДОБА?  
 ДА, АЛИ НЕ ТРЕБА ДА ГА СЕ БОЈИТЕ... ОН ЈЕ ВРЛО ДОБАР, МИРАН, УСЛУЖАН... ЗЛАТО ОД ЧОВЕКА!

ПОБИТЕ ЗА ЊИМ... ОН ЋЕ ВАМ ПОКАЗАТИ ГДЕ ЋЕТЕ СПАВАТИ  
 НЕ-НЕ-НЕКА... ЈА НИСАМ ВИШЕ УМОРАН!

ХАЈДЕ, ШИЉО... УМИРИ СЕ, СПАВАЈ!  
 ДОБРО... ХОЋУ, МИКИ... СПАВАЋУ...

...АКО БУДЕМ УСПЕО ДА ЗАТВОРИМ ОЧИ!

ИДУЋЕМ БРОЈУ:  
 НОВА  
 ОЗБУЂЕЊА

# ЦЕКАЛОНОН ЗЛАТО

Пошто је изгубио сав иметак у једној партији покера, тридесетогодишњи Елам Харини, кога су сви у логору копаца злата, Серкл Ситију, звали Бернинг Дејлајт, склопио је уговор о превозу поште до Дајка, хиљаду миља удаљеног од Серкла Ситија. Пре но што је пошао на пут, Дејлајт се опкладио да ће, и поред великог снега, за 60 дана стићи до Дајка и вратити се натраг.

На путу га је пратио Индијанац Кама, а саонице с поштом вукло је пет снажних паса. У почетку су брзо одицали, тако да су пут до Селкека превалили брже но што су се надали. Али, пред њима је лежало још 500 миља снежне пустиње, и Дејлајт је знао да ће путовање бити све теже.



рстали су се све спорије и спорије. Морали су најпре да испитују тврдоћу леда, па су стога и Дејлајт и Кама носили у рукама попречно два дуга коца. Гако се онај који би прошао кроз лед могао задржати на тим моткама које је понајбоље могао, а у себи се чврсто заручио да ће се убудуће чувати овога човека. Дан за даном је пролазило, а миље превалењог пута гомилале су се иза њих.

Да ствар буде још гора, овом опасном реком није се могао путовати по мраку и они су свој радни дан морали скратити само на шест часова сумрака. Сваки је тренутак био драгоцен и они су се трудили да га искористе до крајњих граница. Стога, још пре но што се указао први трачак новог сивог дана, већ су дизали логор, товарили саонице, презали псе и објошца се још неко време грејали крај ватре. Чак се ни у подне нису заустављали и преко читавог дана нису ништа јели. Па ипак су далеко заостали иза својих предвиђања, губећи сваког дана по нешто од предности коју су раније стекли. Било је дана кад су преваливали свега петнаест миља, па чак и таквих кад нису могли прећи више од дванаест. Ускоро су стигли до најгорег дела пута и за два дана прешли су само девет миља. Усто су трипут морали да силазе с реке, да се враћају и да носе саонице преко брегова.

Најзад су се ослободили кобне реке Фифти Мајл и стигли на језеро Л'Барж. Овде више није било јама кроз које би могли пропасти, ни ледених блокова. Пуних тридесет миља, а можда и више, лежало је снег на површини глаткој као огледало. Био је висок три стопе и мек као брашно. Три миље на час био је најбржи темпо којим су могли ићи, али је Дејлајт славио растајак са реком Фифти Мајл на тај начин што је продужио путовање до у касну ноћ. У једанаест часова пре подне стигли су на обалу језера. У три после подне, кад се већ почела спуштати тамна поларна ноћ, они су угледали његову супротну обалу, а кад су се на небу указале прве звезде стигли су тамо. Оставили су иза себе језеро и ушли у ушће реке Љуес. Овде су се зауставили само пола часа, док се растојано смрзнути пасуљ, а пси појели своју посебну порцију рибе. Затим су одмах кренули даље. Читаве ноћи путовали су уз реку и тек у зору подигли свој редовни логор.

Тога дана су ишли пуних шеснаест часова. Пси су били толико уморни да је изостала и њихова уобичајена међусобна сва-

ђа. Ниједан није чак ни залајао, а и Кама се једва зүкао прелазећи последње миље. Ипак, Дејлајт нареди да се већ у шест ујутру настави пут. Око једанаест стигли су до подножја Хвајт Хоз, и те ноћи улогорили се изван Бокс Кањона, остављајући за собом мучни пут до реши и гледајући пред собом ланац језера.

Кама је из дана у дан бивао све слабији и није више могао да иде напред да крчи пут, тако да је Дејлајт по читав дан сам обављао овај тешки посао. Једно за другим пресецали су ланац језера, који се протезао од Марча до Линдермана, и онда поче успон на Чилкут. Дејлајт је по сваку цену желео да се улогори испод последњег врха кланда пре но што падне ноћ, али, кад је тамо стигао, настави пут према Шип Каму, док је иза његових леђа беснела снежна мећана.

Страховити напори потпуно су саомнјали Каму. Ујутру се више није могао ни покретнути. Кад га је Дејлајт позвао, он се за момент усправи, јечени, а онда се опет сруши. Дејлајт је све послове посаршавао сам, спремно логор, упрегао псе, а кад је све било готово за полазак стрна Индијанца у све три вреће за спавање и завеза га на врх саонице. Пут је сада био добар. Треба-



ло је превалити последње миље и он је немилосрдно терао псе низ Дајк Кањон, по тврдом, угаженом путу. Непрестано је трчао крај саоница држећи ручицу за управљање, док је Кама стењао на врху терета. Тако стигше у Дајк.

Веран своје обећању, Дејлајт се није задржавао. Да натовари пошту, узме нов провинцијат, промени запрегу и нађе новог, одморног Индијанца, био му је довољан свега један час. Кама није ништа говорио откако су дошли све до момента поласка, кад је Дејлајт застао крај њега да се поздраве. Руковаше се.

— Убићеш тог проклетог Индијанца — рече Кама. — Чуј ме, Дејлајт, сигурно ћеш га убити.

— Па он и тако не треба да иде даље од Пелија, — насмеја се Дејлајт.

Кама сумњиво заврте главом и окрену се на другу страну. Такав је био њихов опроштај.

Истог дана Дејлајт је прошао кроз Чилкут, спуштајући се у таму око пет стотина стопа по страховитој мећани до језера Крејтер, где се улогорили. Три стопе новог снега покриле су их те ноћи, а рано ујутру Индијанац покуша да побегне. Било му је дојадило путовање с овим човеком кога је сматрао за лудог. Али му Дејлајт, на доста суров начин, показа да мора остати и они се упутше кроз Дип Лејк и Лонг Лејк, и стигше на равну површину Линдерман Језера.

Било је то исто онако убитачно путовање као и прво, само што овај Индијанац није ни издалека био издржљив као Кама. Али, ни он се није жалио. Чак није више ни покушавао да бежи. Радио је онако како је најбоље могао, а у себи се чврсто заручио да ће се убудуће чувати овога човека. Дан за даном је пролазило, а миље превалењог пута гомилале су се иза њих.

Али, на Фифти Мајлу догоди им се тешка несрећа. Прелазећи преко једног леденог моста, пси упадше у воду и зачас их несташе под ледом. Остао је само један, крајњи пас у запрези, и Дејлајт упрегну себе и Индијанца у саонице. Али, људи, не могу заменити псе у једном таквом послу, а сем тога, овде су два човека морала да обављају посао читаве запреге. После једног часа, Дејлајт поче да растерђује саонице. Побацио храну за псе, резервно одело и секиру. Услед великог напрезања пукла је преосталом псу жила на ноzi, и он је био безнадежно онеспособљен. Дејлајт тада одбаци саонице и натовари на своја плећа сто шездесет и пет фунти поште и хране, а на Индијанчева преосталих сто двадесет пет. Индијанац се запрепасти кад виде да он задржава сваку фунту безвредног поштанског материјала, а баца пасуљ, сланину, посуђе и резервно одело. Дејлајт је одбацио чак и пушку и муницију и оставио само врећу за спавање, секиру, једну лимену чинију и врло малу залиху сланине и брашна.

На овај начин превалили су две стотине миља до Селкека. Путовали

да га прати. Био је пуна два дана заостао иза свог прорачуна и није их могао надокнадити све до Форти Мајла, због новог снега и непросеченог пута. Али, овде се време изненада побољшало. Дејлајт је очекивао нов талас хладноће и зато знатно смањи количину хране за људе и за псе. Људи из Форти Мајла вргели су главама опомињући га и упиташе га шта ће радити ако снег и даље буде падао.

— Поуздано знам да наилази хладан талас, — рече он смејући се. Па ипак, поред свих омењена, одмах настави пут.

VI

У Тиволију се сакупило друштво — исто оно које је било на окупу два месеца раније, кад је Дејлајт одлазио, јер се баш навршавало шездесет дана од тада. Било је касно увече, десет сати је већ било прошло, а опкладе су се још увек склапале. Што је време више одицало, растао је број оних који су се кладили против Дејлајта. Вирвинија је у дубини свог срца била такође уверена да он неће стићи на време, али је ипак, кладећи се с Бентсом, положила двадесет унци злата против његових четрдесет, тврдећи да ће Дејлајт стићи још пре поноћи.

Она је прва чула лавек његових паса. — Слушајте! — узвикнула је. — То је Дејлајт!

Сви поустајаше и појуреше излазу, али кад се велика двокрилна врата широм отворише гомила устукну. Зачу се весело лавек паса, пуцкетање бича и Дејлајтов глас којим их је бодрно, јер су се уморне животиње устручавале да вуку саонице по дрвеном поду. Они бануше у собу, а с њима се увуче и зима. Из њих, крај ручице за управљање, ишао је Дејлајт, пробијајући се кроз облак водене паре којим је запрега била обавијена.

Био је то онај исти стари Дејлајт, само су његове црне очи баистале јаче него раније, иако му је лице било омршавело и измучено. Памучна "парка" висила је на њему сва у комадица, а прањаво и од горске ватре почувано одело речито је говорило о историји његова путовања. Брада, израста за ова два месеца, покривала му је лице, и била је сва проткана ледом од дисања за последњих седамдесет миља.

Кад је минуло прво изненађење и кад су се стинали усклици добродошлице, њему почеше падаати у очи познате ствари у Тиволију: дугачка тезга, редови боца, карташки столови, огромна пећ, вага, свирачи, људи и жене, Вирвинија, Силвија и Нели, Ланац Мек Доналд, Бентс, Билд Ровлинс, Олаф Хендерсон, Док Вотсан — и сви остали. Чинило се као да се малочас растао с њима, као да је ово онај исти дан кад их је био оставио.

Али, један поглед наниже, на саонице с поштанским врећама, био је довољан да га увери у стварност тих шездесет дана и две хиљаде миља путовања преко леда. Као у сну стезао је руке пријатељима. Био је необично узбуђен. Живот је ипак диван. Пројимало га је снажно осећање човекољубља и друштвености. Сви су они били његови и људи његова кова.

Уздахнувши дубоко, узвикну: — Добитник плаћа, а ја сам данас добитник, зар не? Брзо овамо сви ви, обемешајци и прописвети, и решите какав отров желите да пијете! Ево, овде вам је ваша пошта из Дајка, доведена са Солт Вотера и никаквих чаролија при томе није било. Одвежите у жета и погледајте шта сам донео.

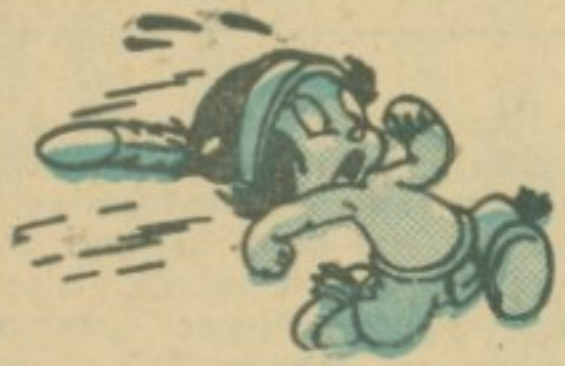
Десетак пари руку запосли се око исто-варивања саоница. А тада се догоди нешто чудновато. Млади Индијанац са језера Л'Барж, Дејлајтов пратилац, нагло се исправи, док му се у очима огртавало огромно чуђење. Он је буљео као луд око себе, јер му је то што се сад с њим догађало било потпуно непознато. Поче да се тресе као у грозници, колена му заклашаше и он се полако савијао, а зтним се одједном сруши преко саоница и осети како му нека тамна сенка закони светлост.

— Уморан је, — рече Дејлајт. — Однесите га у кревет.

За тили час однели су Индијанца, истоварили пошту, истерали псе напоље, нахранили их и спремили им лежај. Бентс је одушевљено певушио своју увек исту песму, док су се сви опет поревали дуж келнераја и почели да разговарају и да сређују дугове.

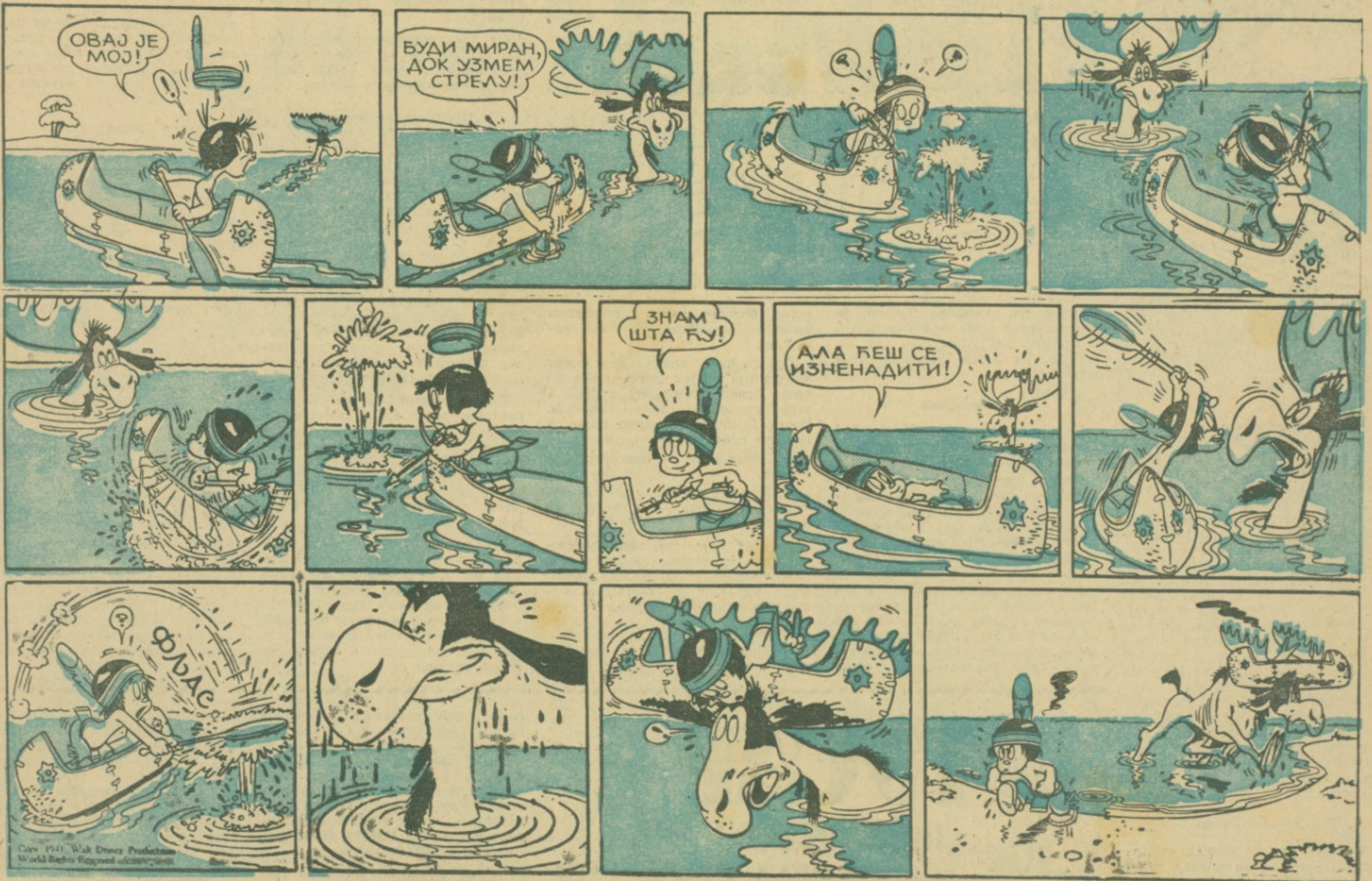
— Наставиће се —



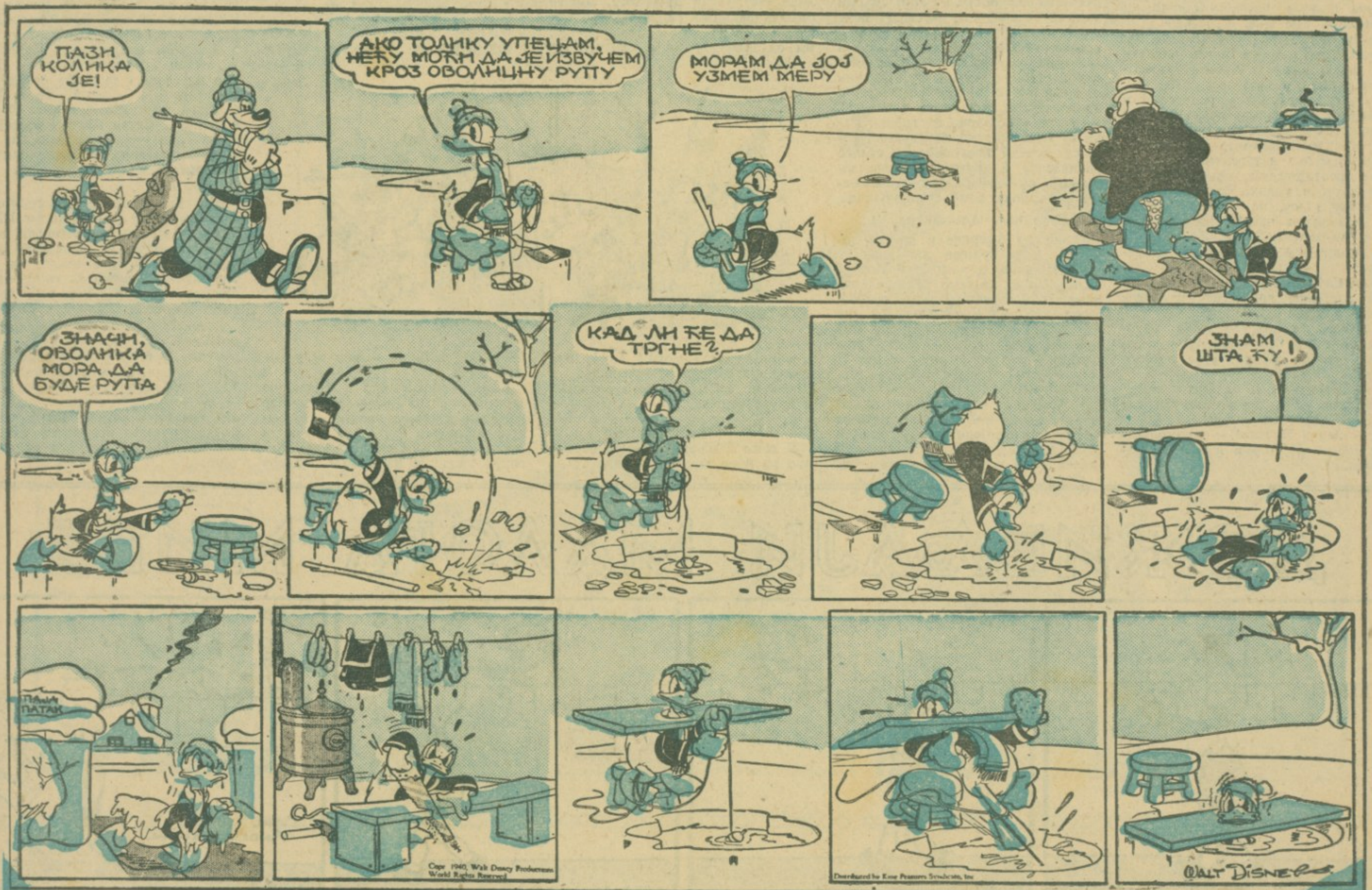


# МАЛИ ХИЈАВАТА

И ЊЕГОВИ  
ВЕЛИКИ  
ЛОВОВИ



## ТАДА ТАКА ПЕЦА ВЕЛИКУ РИБУ





## ЖИВОТ ПИШЕ РОМАНЕ

### ОД ОБУЋАРА

# ДО СЛАВНОСТИ ПЕВАЧА

После тог разговора Лучано је у радионици више певао него што је радио, не страхујући да би једном због песме могао изгубити кору хлеба.

#### Прекретница

Године су пролазиле. Многи Лучанови вршњаци већ су се били оженили, засновали породицу.

Једног сунчаног летњег јутра Лучано је седео на свом трonoшцу и у загушливој радионици певао Родолфову арију из трећег чина Пучинијеве опере „Боеми“. Није ни приметио да је на вратима радње зазвонили звонце.

Унутра је ушао старији човек дугих, белих власи. Он је скинуо сандалу с десне ноге и замолио обућара да му зашије гајку која му је приликом јутарње шетње отпала. Одједном се тргао, ослу-

шнуо, босоног пришао стакленим вратима радионице и откри- нуо их.

Лучано није видео непознатог човека из својих леђа, већ је до краја отпевао омиљену арију, а затим су чекићи поново залупали. Човек је тихо затворио врата и пришао тезги.

— Диван глас, — проговорио је очаран.

— Шта му то вреди кад је бо- гаљ, господине! — приметио је мајстор.

— Али глас, тај глас, мајсто- ре! Грех је, велики грех да такав глас пропаде у обућарској ради- ници. Тај глас је створен за би- ну, за концертни подијум...

— Али он не може...

— Може, може! Такав глас мо- же! — прекинуо је човек обућа-

Једног магловитог и хладног децембарског јутра, крајем прошле године, појавили су се на огласним стубовима Милана велики плакати који су објављивали опрштајни концерт Лучана Тајолија, славног тенора. Истога да- на, још пре него што је са црквених торњева одзвонило подне, и последње место у великој концертној дворани било је продато...

Лучано Тајоли је још у раном детињству знао да му претстоји мукотрпан, тежак живот. Није то било зато што је био син сиромашног радника са осморо деце, већ зато што је од малих ногу постао свестан да ће до краја живота остати богаљ. Још као дечак он је пролио много суза зато што није могао да се игра са својим вршњацима, што му је судбина одредила да му две штаке до краја живота буду нераздвојни другови.

#### Утеха у песми

Тако је од најранијег детињства Лучано Тајоли кренуо у живот на штакама, јер су му услед обољења од деце парализовале обе ноге остале одузете. Али руке су му биле здраве и доста снажне да би сиромашном родитељском дому могле нешто да привреде. И, једнога дана, мали Тајоли ступио је на занат.

Од јутра до мрака он је седео на малом трonoшцу, крпио ципеле и често плакао. Оплакивао је своју судбину коју је подносио све теже што је постајао старији и свеснији. Све јаче је осећао да у нечем мора наћи утехе како би своје тешко бреме могао поднети до краја живота. И он ју је најзад нашао: у песми.

Лучано је певао у родитељском дому, у радионици; певао је, и у песми заборављао на оно што га је мучило. Певао је гласом пуним осећања и туге, уносио у њ све трептаје своје душе. Певао је не слутећи колико благо лежи у његову гласу, не примећујући да у радионици чекићи замукују кад год он запева.

Једног дана мајстор му је ре- као:

— Слушај, Лучано, ако желиш да постанеш добар обућар, више ради а мање певај.

Лучано је подигао своје крупне црне очи, развукао усне у горак осмејак и кроз сузе одговорио:

— Песма ми је све што имам, мајсторе. Она ће ми помоћи да лакше поднесем живот.

— Јадни Лучано! — промрљао је на то мајстор и изишао из радионице.



## ГУСАР КОМЕ ЈЕ ДРЖАВА ПОДИГЛА СПОМЕНИК

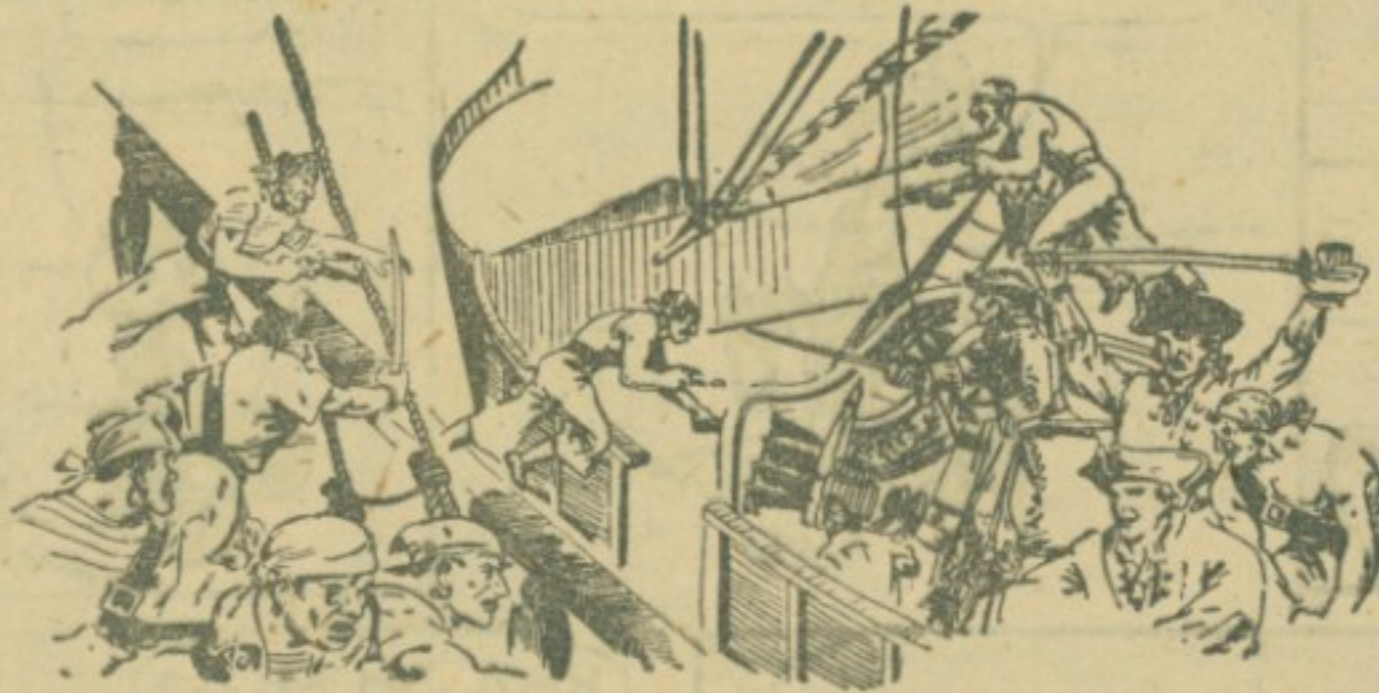
Далека мора и копна и бурни догађаји који су се на њима збивали привлачили су увек пажњу људи, а нарочито омладине, и узбуђивали њихову машту. Много је тога нашло одјека у лепој и научној књижевности. Ретки су они који се из младости не сећају неке књиге у којој се описује пусто острво, гусари, њихово благо и авантуре. Ту су често приказане борбе гусара и смели, појединачни подвизи. У свим тим романима и приповеткама има доста истине.

Гусари су стварно постојали. Неки су били морски разбојници, које су власти прогониле и строго кажњавале, а други прави витезови који су награђивани и слављени од народа коме су припадали.

#### Була папе Александра VI

Открићем Америке и других земаља, у те крајеве појурили су прво Шпанци, а касније и Португалци, јер су се тамо налазила неизмерна богатства: злато, сребро, разни плодови и зачини. Да не би дошло до сукоба између ова два католичка народа, папа Александар VI издао је булу којом је поделио новопронађени свет између Шпанаца и Португалца. У својој були папа није поменуо Французе, Енглезе и Холанђане, и то је ове силно озлоједило. Енглески и холандски прекоморски трговци и морепловци почели су листом да

прелазе у протестантску веру, а француски краљ Франсоа I иронично је рекао да би желео да види у Адамовом тестаменту одредбу по којој шпански и португалски краљ имају право да тако поделе свет. Љут због тога, он је одмах овластио своје морепловце да нападају шпанске бродове, да им одузимају робу и ометају тр-



говину где год могу. То је био повод рату између Француза и Шпанаца, који је касније захватио и друге земље.

#### Гусарске експедиције

У свим земаљама које су бациле око на нове крајеве, почеле су да

ра и, називајући поправљену сандалу, предао му своју посетницу, замоливши га да му сутра пошаље свога калфу.

Следећег јутра Лучано Тајоли ступио је на штакама у стан чувеног миланског професора певања.

Од тог тренутка у малој обућарској радионици није се више чула песма. Лучано Тајоли остао је чекић и шило заувек.

#### Песма са прозорчета

Четири године касније Лучано Тајоли требало је да први пут ступи пред публику. Његов професор знао је да тај глас мора освојити срца, али је пред први концерт ипак стрепио. Плашио се да ће на публику неповољно утицати Лучанова појава. Стога му је предложио да се на позорницу постави једна кулиса с малим прозорчетом, тако да Лучано стане иза кулисе и, наслонен на прозорче, да пева. Ма да је био свестан да његов телесни недостатак неће моћи да остане тајна, Лучано је прихватио тај предлог.

Први концерт Лучана Тајолија претстављао је сјајан почетак једне незапамћено брзе певачке каријере. За неколико месеци његов глас пронео му је име кроз читаву Италију. Певача са прозорчета многи листови називали су Ђиљјевим наследником, другим Карузом.

Где год је Лучано Тајоли запевао, његово име, његов глас остали би у незаборавној усмени. А он је неуморно певао и — заборављао на своје јаде. Певајући кроз прозорче доводио је до за- носу целу Италију, одушевљавао Немачку, Нордиске и јужноамеричке земље.

се оснивају трговачке компаније које су организовале гусарске експедиције. У тим компанијама имале су великог удела често и личности из вишег друштва. Тако су у једној француској компанији, која је организовала гусарске експедиције, поред осталих били ортали и краљ од Наваре, један кардинал и једна племићиња.

Главна француска гусарска гнезда налазила су се у Сен-Малоу, Денкерку и Нанту. За Сен-Мало везано је име гусара Робера Сиркуфа. Он се отиснуо на море у својој 13 години. Читав његов живот био је проткан низом бурних подвига, а нарочито за време рата између Француске и Енглеске.

#### Народни јунак-гусар Жан Бар

Али, и пре Сиркуфа Француска је имала много славних гусара. Међу њима је нарочито познат

Недавно је учествовао у једном такмичењу које је организовала радио-станица „Монтенесере“. Учесници су били певачи светског гласа: Франк Синагра, Тино Роси, Бинг Гросби, Чарлс Трент и многи други. Лучано Тајоли дошао је на штакама, запевао и — победио. Та победа донела му је дуг ангажман за Париз. И, пре него што ће напустити своју домовину, он је одлучно да се једним концертном опрости од свог родног Милана.

#### Концерт суза

На том концерту „милански шустерчић“ надмашно је самога себе. Певао је кроз прозорче а на крају сваке песме концертна дворана подрхтавала је од синого аплауза. По завршеном програму Лучано Тајоли отпевао је и неколико арија ван програма. Најзад више није могао. Једва се држао на својим штакама. Клањао се кроз прозорче и рукама давао знаке да не може више. Али публика га је и даље засипала цвећем, бацала на позорницу и шепере и ташне и пакит, вичући непрестано: „Бис, бис!... Напред, Тајоли!... На рампу, Лучано!... На рампу!... На рампу!...“

Лучана је понело одушевљење. Он се отргао од свог професора који је хтео да га задржи, одгурнуо кулису са прозорчетом у страну и пошао напред. Дошао је до блештаве рампе стао је и, немоћно се ослоњивши на своје штаке, зајечао као дете...

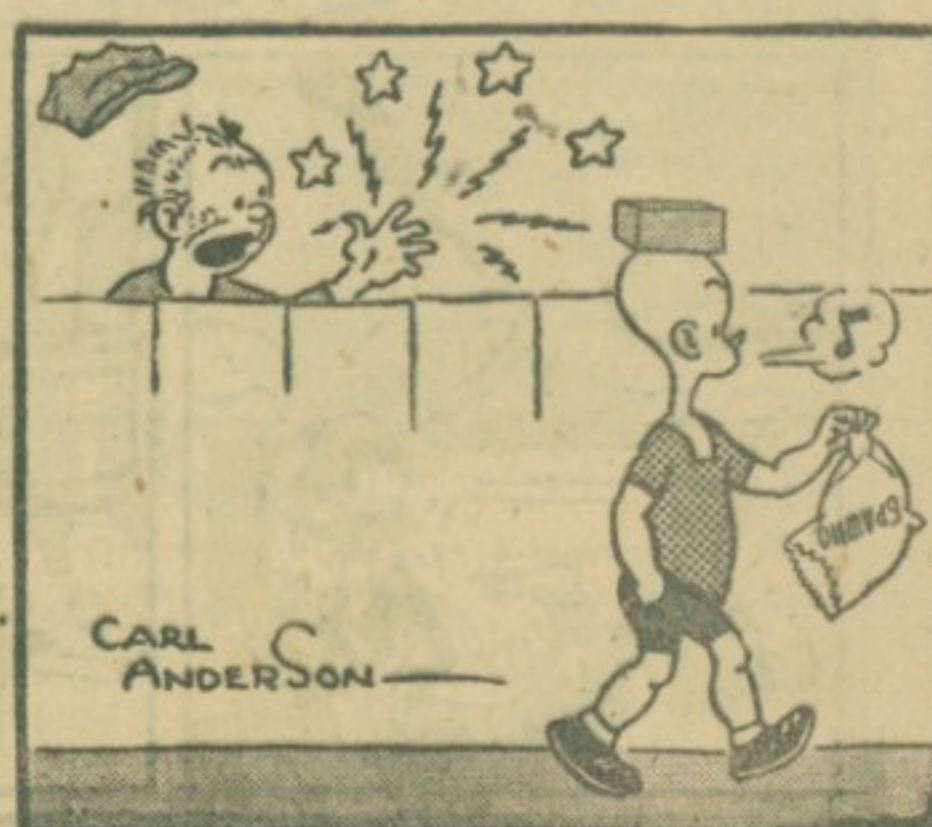
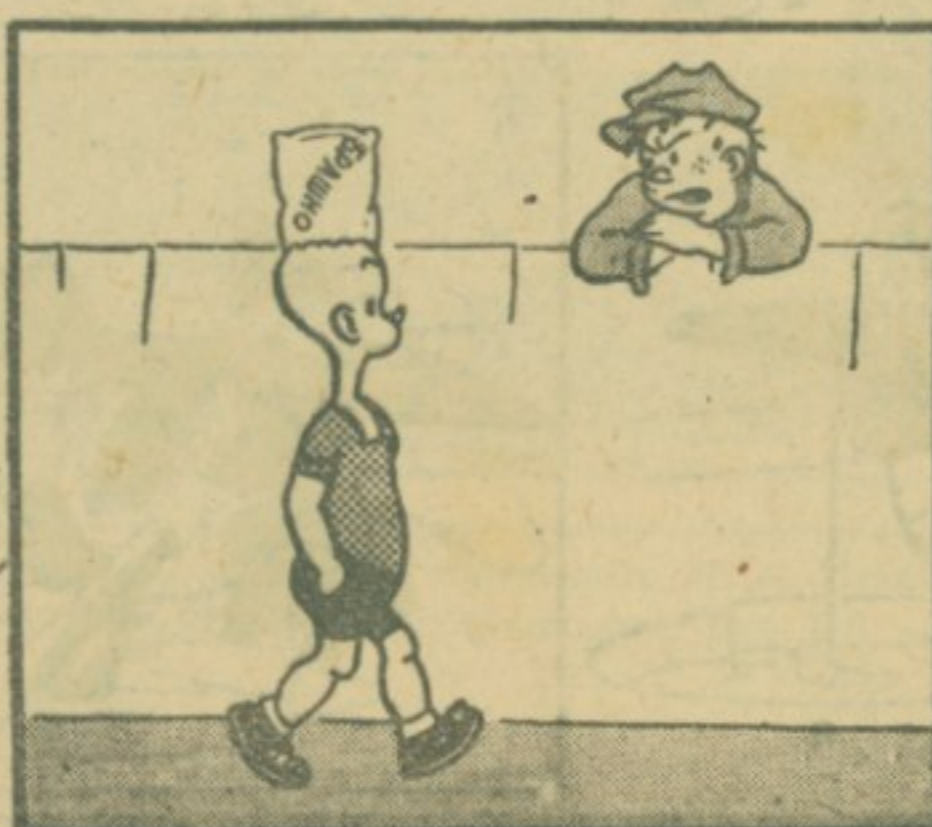
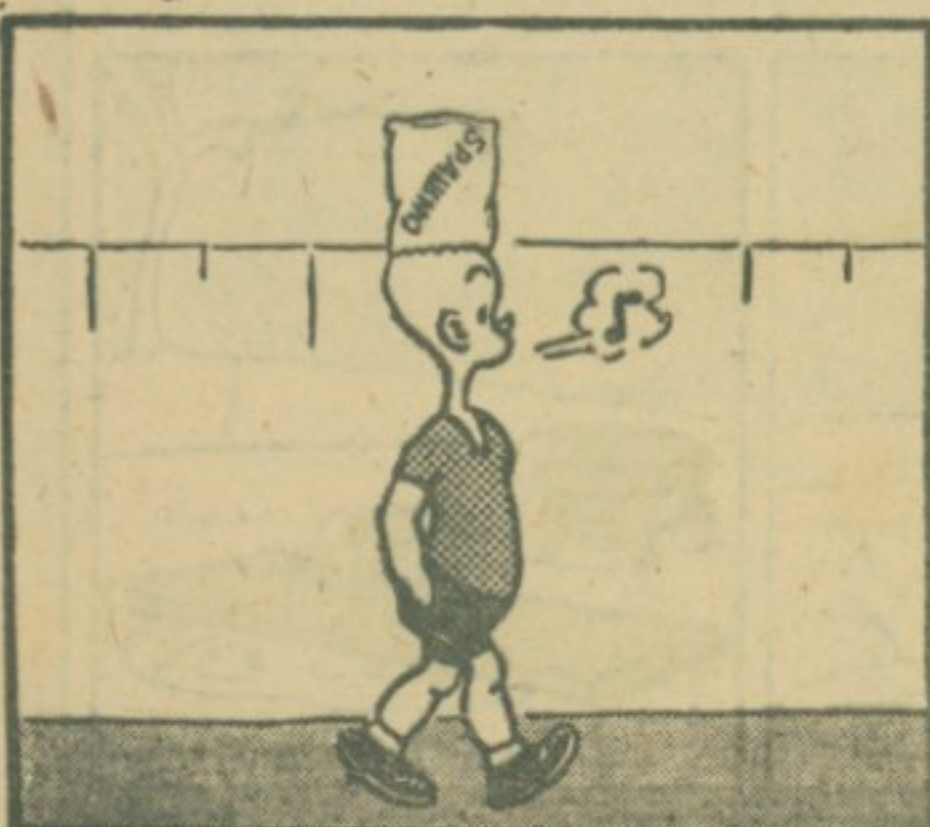
Још једном су се покљчили и аплауз проломил двораном, а затим је настао тајан. Са сузама у очима публика је немо сачекала док није завеса пала и скривла „миланског шустерчића“ који је својим животним путем наставио даље — на штакама.

Холандије и Француске, сви Французи на холандским бродовима проглашени су за заробљенике, па и Жан Бар. Међутим, овај неустрашиви Француз успео је убрзо да се са неколико другова избави из ропства. Наставио се у Денкерку. Власници бродова из Денкерка одмах су му понудили бродове са којима би предузео борбу против непријатеља. Жан Бар је то прихватио и из дана у дан смело нападао енглеске, шпанске, холандске и турске бродове. О његовом јунаштву почеле су да круже легенде. Једном га је заробила енглеска бојна флота, али је он успео да побегне заједно са другим чувеним француским гусаром Форбеном. У свим тим борбама и подвизима њему су увек били пред очима интереси његове земље. Још за живота проглашен је за великог народног јунака, а једном га је Луј XIV позвао у Версај, пошто је већ доста био чуо о његовим подвизима. Приређен је свечан пријем на коме је Жан Бар проглашен за шефа ескадре у краљевској морнарици. То је Жана Бара потстало на нове борбе и подвиге. Слава његова постајала је из дана у дан све већа, па му је краљ подарио племићку титулу и наименовао га за витеза са Луја.

Жан Бар умро је 1702 године у току припрема за рат против Шпаније. У Денкерку француска влада подигла му је велелепан споменик у знак захвалности за све оно што је учинио за своју отаџбину коју је волео и за коју се до смрти борио...

Гусарство признато од држава појавило се почетком XVI, а на врхунцу је било у XVII веку. Потпуно је ишчезло у првој половини XIX века. Понишло у борбама које су вођене ради присвајања нових земаља и острва, оно је почело да ишчезава проналаском брзих парних бродова и далекометних топова.

## ДОЖИВЉАЈИ МАЛОГА МИКЕ



CARL ANDERSON

# Животни роман ДАМЕ С КАМЕЛИЈАМА

СТОГОДИШЊИЦА ЈЕДНОГ ПОЗНАТОГ ПОЗОРИШНОГ ДЕЛА

Када се тачно пре једног столећа, 2 фебруара 1852 године, у Паризу у позоришту „Водвиљ“, спустила завеса над тужном и трагичном судбином Даме с камелијама — био је то почетак једног нечувеног успеха. Пуних сто година ово дело има своју сталну публику у позоришту, у опери и у биоскопским дворанама. Трагична судбина младе и лепе париске куртизане, осим Александра Диме-Сина који је о њој написао најпре роман па драму, инспирисала је и друге ствараоце: Бузене Вердија за његову оперу „Травијата“, филмске раднике за неколико верзија филма под истим насловом, у коме су улогу Даме с камелијама играле највеће звезде филмског неба.

Марија Диплеси одлази у Париз

У Француској Другог царства, чијој је буржоазији краљ Луј Филип помогао да се богати, половином прошлог столећа постојала је страшно интересовање за позориште. Железницом, која је у то време тек била пронађена, из читаве провинције долазили су грађани са целим породицама у Париз на позоришне претставе. Сходно укусу те публике која је тражила забаву по сваку цену, позоришта су приказивала из ноћи у ноћ лудо комичне Лабишове водвиље, веселе Оффенбакове оперете. Сасвим неочекивано, ту публици дубоко је заинтересовала, у делу не сувише високе литерарне вредности, плачевна историја ове париске куртизане. За промену шали и смеу у водвиљама и оперетама, публика је желела и мало да пролаже. Међутим, том изванредно великом успеху треба тражити разлога и у чињеници да се тужна историја Даме с камелијама поклапала са животном историјом, са стварношћу, са судбином хиљаде младих, лепих и сиромашних девојака, које су, у чежњи за уживањем живота, платиле за ту лакоиспелост болестима, па и смрћу свој дуг талашем друштва. Али изнад свега успех је био последица чињенице што је појавом дела на позоришци позадина догађаја изнесених у драми „Даме с камелијама“ избила на светлост дана. Публика је сазна-

ла да је у „Даме с камелијама“ реч о истинитој историји, о једном животном роману, а да се иза измишљених имена Јунака Маргарите Готје и младог Армана Дивала крију имена куртизане Марије Диплеси и самог писца дела Александра Диме-Сина. Сазнало се да се Марија Диплеси дружила са најистакнутијим људима свога времена, са уметницима и писцима, и да је умрла, усред нечувеног богатства, пет година раније, 3 фебруара 1847, у двадесет трећој години, усамљена, после дуге агоније. Што се тиче Диме-Сина, његово дело представљало је неку врсту посмртне рехабилитације једне страшно вољене жене.

Сусрет у театру „Вариете“ с Александром Димом-Синим био је за њу судбоносан. Са своје стране, млади писац трудио се да на коцки заради потребан новац за ову заједницу. То није могло дуго да траје. Једнога дана, августа 1846, он јој је написао вежњо опростито писмо и напустио је и њу и Француску.

Тај раскид вратио је Марију Диплеси њеном неуредном животу. Да би угулила своју тугу, везала се за славног композитора Франца Листа. Али и он је кренуо од ње, на триумфалан пут по Европи. Нови сусрети само су подривали нежно здравље младе куртизане. Тада је дошла смрт, логичан свршетак таквог живота.

Кајање Диме-Сина

Враћајући се из Африке и сазнавши да је Марија Диплеси умрла, Александар Диме-Син поверовао је да су његов одлазак и напуштање изазвали њену прерану смрт, па је своје касно кајање изразио најпре у једној елегји под насловом „Греси младости“. Неколико месеци касније, о својој авантури он је написао роман, па драму, у којој је „проживљена истина“ пружила главну потку његовом делу, додајући и неке романтичне елементе, погодне да привуку читаоца: пошто је Марија Диплеси имала обичај да увек носи на свом корсажу по једну крупну камелију, час белу час црвену, према приликама, ова појединост послужила му је за наслов дела, ма да за њена живота нико није куртизану називао дамом с камелијама.

Лепота Марије Диплеси била је велика, али оно што је, кажу, за њу било много карактеристичније од тога, били су њена интелигенција, отменост и финоћа душе. Међутим, све то не би било довољно да се о њој толико говори у току читавог једног столећа, да јој буду посвећене књиге, драме, опере, филмови, да Марија Диплеси, на свом животном путу није срела једног писца, који је на свој начин, према захтевима једног друштва, коме су обоје припадали, и према свом таленту, овековечио тај њихов краткотрајни сусрет.



Марија Диплеси

Сазнала се и пуна биографија јунакиње, која је, после своје смрти, доживела толику популарност. Рођена се 1824, у неком малом нормандском месту, као кћи тамошњег трговача и његове горопадне жене, који су се свађали преко читавог дана. Као четрнаестогодишња девојчица, с једном групом Циганалуталца, који су прошли њеним крајем, Алфонсина Плесис — то је било њено право име — упутила се у престоницу. Тамо је узела име Марије Диплеси, а заштитник јој је постао неки богати париски кафеџија. Један од најчувенијих дејдија тога времена, човек с много племићких титула и великог богатства, заинтересовао се за њену младост и лепоту.

# Птица која је одушевљива Америку

Кервет Велс, који је провео више година као истраживач по цун глама Африке и Малајског Архипелага, износи, као један од најинтересантнијих случајева, доживљај са птицом минах, неком врстом коса који живи у Азији. „Једне ноћи 1939 године, када сам са својом женом Зетом зановио на Малајском Полуострву, кроз ноћну тишину цунгле продромило се страховито крештање. То се без сумње нека змија у потрази за пленом попела на дрво и ухватила некаку птицу на спавању. Ујутру смо око једног великог дрвета нашли неколико црних пера. Десетак метара напред земље, у једној дуљној стабла, видело се како неко глатко птиче отвара уста. Али, један од Малајаца, који су нас пратили на путу, успентра се уз дрво и скиде птиче. Оно је било невероватно ружно; уста је држало разјављена и било је потпуно наго. Али нам рече:

линг\* (здрво, драга) и са исто толико топлине у гласу као људи. Кад би видео да му Зета спрема храну, узвикнуо би оштро: „Ох, бој!“ (ох, дечко). Убрзо је научно да мене и жену ослављава по



имену и ја сам се често освртао мислећи да ме жена зове; толико је тачно подражавао њен глас. Многи су се смејали кад смо причали да минах уме да размишља. Ми нисмо претеривали. Кад је хтео грождџа, Рефл је виккао: „Хоћу грождџа“. Када бисмо му понудили што друго, он је крештао и повлакао: „Хоћу грождџа“. Када бисмо пустили воду у каду, он је виккао: „Хоћу купати“, али кад би неко стао да точи воду у кујни није ништа говорио. Затим, кад год би зазвонио телефон, виккао је: „Хало, хало!“ Једном, када ме је жена позвала телефоном из

града, принео сам га уз слушалицу. Он је ослушао, па је онда стао да зове: „Зета, Зета!“; како му нико није одговорио, он је љутито кључнуо у слушалицу.

Када је Рефл напустио шест месеци научно је да звикну неколико лепих песама.

Птица — уметник

Међутим, славан је постао тек када га је Фред Алан ангажовао да гостује на радио-програму. Рефл је ту дужност тако лепо обавио да су са свих страна почеле да стижу понуде. Тако је гостовао на разним странама. У Холивуду су многе филмске звезде долазиле да га виде. Волт Дизни је био толико њиме одушевљен да је приредио ручак у његову част. Какав је успех Рефл постигао најбоље се види из једне вести „Тајма“:

„Холивуд је добио једног новог комичара неоцењиве вредности. То је једна птица са наранџастим кљуном по имену Рефл, која има ту особину да рђаве ствари говори у



право време и то са оксфордским нагласком.“

Највећу славу Рефл је доживео на прослави тридесет треће годишњице оснивања Симфонског ор-

кестра у Сан Франциску. Око два-наест хиљада особа налазило се у огромној дворани када се на позорници појавила Зета са Рефлом на руци. Никад дотле он није видео тако чудне ствари као виолинчело, саксофон и друго. Зато их је гледао подозриво. Зета и ја већ смо помисљали да ће се препаст и одбити да изведе своју тачку.

Међутим, страховали смо без по-

требе. Пет минута доцније Рефл је држао читаву дворану без даха, а када је на крају свог програма отсвирао једну мелодију, аплаузу није било краја.“

Рефл је имао осам година када је утонуо. Испуњен, он се сада налази у Америчком музеју природне историје, као птица која је ненадмашна по својој способности да говори.

# Вештачка пристаништа на обалама НОРМАНДИЈЕ омогућила су искрцавање савезничких трупа

У припремама за савезничко искрцавање на обалама Нормандије, тешкоћа није била само у томе како да се пребаци трупе, већ и како да се осигура њихово редовно снабдевање потребним материјалом. Већ за прва два дана требало је искрцати близу 200.000 војника, 3.000 топова, 1.500 тенкова и око 15.000 разних моторних возила. Да би се толико људство редовно снабдевало храном и муницијом, а толика возила горивом, нису биле довољне ни све луке уздуж читавог фронта, од Вирвила до Курсела, чак и да их Немци оставе неосвојене. Међутим, рачунало се да ће непријатељ онемогућити свако напуштено пристаниште, те се веома оштро постављало питање: како снабдевати искрцане снаге. Од решења овог питања зависило је успех савезничког подухвата.

Пуста обала Нормандије, због својих плинака, била је неприступачна за бродове. Па ипак, одлучено је да баш ту, на обали без лука, без валобрана, без пристанишних уређаја, пристају циновски бродови крцати храном и другим потребама за војску. Сем тога, у току прва два месеца, требало је сваког дана искрцавати по 12.000 тона ратног материјала и 2.500 возила. Толики промет једва би поднеле две велике луке, а таквих на нормандској обали није било. Требао их је створити. Али, како?

Да се на освојеној обали изграде луке — на то нико није помислио. За то би били потребни месеци и године. Једина могућност је била да се пристаништа изграде на другој обали Канала, у Британији, па касније, кад почне инвазија, да се пребаци на одређена места на нормандској обали. Колико је ова замиса била смељива, видело се тек кад су стручњаци израдили детаљне нацрте за њено остварење. Тада су искреле многе тешкоће. Био је потребан огроман број реморкера који ће одвући преко Канала ова пристаништа; разлика између плимне и осеке на местима где су она имала да се поставе износила је преко шест метара; сем тога, у случају невремена таласи са отвореног мора онемогућили би истовар бродова. Па ипак, све ове тешкоће успешно су отклоњене.

Још пре инвазије, из разних места на енглеској обали реморкери су довлачили делове вештачких пристаништа. А кад су прве савезничке јединице ступиле на француско тле, они су били постављени и пловили су преко Ка-

нала. Нађен је и начин како да се пристаништа заштите од таласа. Шездесет великих прекоокеанских бродова, пуних камења и бетона, потопљено је испред обала Нормандије. Ти такозвани блок-бродови остали су усправни и на дну мора, па су тако представљали моћни валобран дуг осам километара. Заштита пристаништа појачана је и потапањем унапред припремљених бетонских кесона, од којих је сваки био тежак од 1.700 до 7.000 тона. Њих су доукли реморкери, брзином од свега седам километара на час, а онда су потопљени на тачно одређеним местима, која нису смела бити дубља од десет метара. Укупна тежина кесона износила је око милион тона.

На тај начин вештачка пристаништа била су заштићена од таласа; али, она су имала један велики недостатак: у луке су могли да уђу само средњи бродови. У тој невољи, приступило се стварању пловећих валобрана на већој дубини и за њих су причвршћена тешка сидришта.

И тек што су искрчане трупе успеле да очисте од непријатеља узани појас обале, а већ су вештачка пристаништа почела да примaju бродове с материјалом. Преко понтонских мостова све што је допремано без прекрцавања је отпремано право на обалу. Пристаништа, сама по себи, била су узор технике. Свако од њих било је дугачко по неколико стотина метара, широко двадесет мет; и имало је чврсту челичну стазу по којој су се истовремено могли кретати камиони, тенкови и друга возила у оба правца. Она су имала сопствене електричне дизалице и нарочите уређаје за подешавање положаја према променама водостаја услед плимне и осеке. Ту су могли да пристају и највећи бродови.

Тако је било обезбеђено снабдевање искрчаних трупа и омогућен успешан развој операција. Трупе су редовно и на време добијале храну и муницију, а тенкови и тешки топови стизали су у све већем броју.

А тада је са северостока напала бура, каква у том крају већ четрдесет година није била запањена. Америчко пристаниште је било тешко оштећено, али је британско, заштићено грбеном Калавадос, издржало њен налет. Штавише, непуних петнаест дана после искрцавања, оно је било толико проширено да му није било равно ниједно светско пристаниште које је деценијама грађено.

# СТЕНОГРАФИЈА У СТАРОМ ВЕНУ

Грчки историчар Плутарх који је живео у првом и на почетку другог века, забележио је да је систем скраћеног писања први званично запео Цицерон када је у римском сенату одржавана расправа против Катилине и његових другова. По усменом предању, проналазак тог скраћеног писма приписује се Цицероновом ослобођенику Тиру. Међутим, према грчким историским изворима скраћено писмо пронашао је Ксенофон, атински филозоф, историчар и војсковођа, и један од најмилијих Сократових ученика. Иако је вероватно да је Римљанин Тиро знао грчки систем скраћеног писања, ни Грци се не могу похвалити да је то њихов изум. Грчки систем скраћеног писања створен је по угледу на египатски.

безуспешни. Професор Бечког универзитета Весели открио је 1895 године неке основне принципе тог система писања, али сам текст није могао да протумачи. Тек 1924 године један срећан случај омогућило је да се реши тајна тог писма. У Британски музеј допремљена су два папируса са истим знацима који су били исписани и на воштаним таблицама, али је уз њих био и обичним писмом исписан читав текст. Кључ за решење система грчког кратког писма био је пронађен. Такође је откривен папирус који је објашњавао и основне принципе скраћеног писања.

Године 1887 у Одељење за рукописе Британског музеја стигло је девет даштина превучених слојем воска које су биле исписане чудним знацима. Утврђено је да те даштиниче потичу из трећег века, а за написе се претпостављало да су писмени задаци неког ђака-почетника, писани скраћеним писмом. Сви покушаји да се ти знаци одгонетну остали су дуго

Познавање кратког писма било је у Старом веку цењено, а могло је да донесе и лепе приходе. О томе сведочи уговор склопљен из међу роба Керамона и Дионизиоса, учитеља скраћеног писања. У том уговору, који је до данас сачуван, садржана је погодба да ће Дионизиос за две године научити Херамона скраћеном писању уз накнаду од 120 драхми.

# СПОРТСКИ ЗАБАВНИК

## ДВНАЕСТОГОДИШЊИ ДЕЧАК Француски клизач на олимпијади

Једини француски претставнику клизању на Олимпијади у Осло јесте дванаестогодишњи дечак, који је за последње три године победио све француске такмичаре како у обавезним дисциплинама, тако и у слободном уметничком клизању.

Аден Кристијан Жилети рођен је у Бургундији. Отац му је Швајцарац, а мати Францускиња. Он се показао тако талентован за спорт да су га родитељи дали да учи клизање кад му је било седам година.

После једне клизачке сезоне, на којој се први пут појавио као такмичар, он стално добија награде. Освојио је три француска шампионата: јуниорско првенство, сениорско првенство и, са једанаестогодишњом девојчицом Мишел Алар, првенство за клизачки пар.

Жилети озбиљно тренира под будним оком Жаклине Водеркрај, познатог француског стручњака за клизање. Он устаје свакоднев-

но у 7.30. После доручка почиње петочасовни тренинг на леду. Али, његови родитељи не желе да он буде само клизач, те зато Жилети два часа дневно ради са једним приватним учитељем, а два часа сам проведе у учењу. У слободном времену воли да плива и игра тенис, а лети са оцем иде на логоровање и пецање.

Жилети се толико навикао на кретање по леду да је једног дана казао својој мајци:

— Мени је лакше да се клизам него да идем. Приметно сам да ређе падам на леду него на земљи.

Он је рођени клизач и шампион Дик Батон, светски и олимпијски првак, и Жанета Алтвег, првакиња света међу женама, сматрају га за „праву сензацију“.

Успеси, међутим, нису изменили овога дечака. Кад му је саопштено да ће бити једини француски клизач на Олимпијади, он је само рекао:

— То ће ми бити још једно такмичење.

Једино је био разочаран кад француско удружење није дозволило да с њим пође у Осло и његова мала партнерка у клизању Мишел Алар, да би са њом учествовао у такмичењу парова.

— Не би ме много заморило да се такмичим два пута, — рекао је он, а Мишел би била тако срећна да пође са мном у Осло.

### Спортистичке Занимљивости

Први пут у историји олимпијских игара жене су се такмичиле 1928 године у Амстердаму. Пре тога жене се нису такмичиле, јер је Међународни олимпијски комитет сматрао да се треба придржавати принципа античких олимпијада на којима је такмичење жена било забрањено. Оне у та стара времена чак нису смеле ни да присуствују играма.

Лопте за тенис имају већу тежину у Њујорку а мању у Калифорнији. Тениски мечеви у источном делу Сједињених Америчких Држава играју се на теренима који су обрасти травом и зато лопте упијају влагу и због тога постају теже.

## АТОЛОГИЈА ИСТИНИТИХ ЧИДА

### ДЕЛО ЦОНА ЈАБУЧАРА

Цон Чапман, земљорадник из Спрингфилда, у Северној Америци, који је живео од 1774 до 1845 го-



### ПОДВИГ ЖЕНЕ ЈЕДНОГА ГЕНЕРАЛА

У време кад су у Тексасу владали немири, између 1919 и 1921 године, генерал Џејмс Лонг, командант тврђаве Боливар Поент, морао је да отпутује, а бригу о гарнизону поверио је својој жени. Међутим, по његовом одласку војници су почели да напуштају тврђаву. Последња група позвала је и генералову жену да пође с њима, али је она то одбила и остала само са својим дететом и његовом мајмунчицом. „Сви ме можете оставити, рекла им је на расстанку, али ја хоћу да испуним наређење свога мужа па ма и погинула“.

Две године она је издржала у тврђави, пуцајући с временом са зидина да би непријатељски расположени Мексиканци и Индијанци помислили да у тврђави још има војника. Тек када је добила поруку да напусти ту „мртву стражу“ кренула је из тврђаве.

### НАРЕДНИК АЈ-СИ-О

Наредник Ај-Си-О, Индијанац из племена Кијова, чије име на индијанском значи „ватрени“, служио је 64 године у америчкој војсци. Ступио је у војску кад му је било 15 година и остао војник све до своје смрти. Умро је 1937 године. Да би могао да остане у војсци и после стињања права на пензију, конгрес САД морао је да донесе одлуку којом се министарству



дне, био је у своје време познат једино под именом Цон Јабучар. Он је сadio јабуче где год је стигао. Семе је куповао у пекарама јабучковаче, сејао га, па саднице расађивао и продавао. Том задатку, који је сам себи поставио, посветио је читав свој живот. Војњаке које је сам засадио често је обилазио и поткресивао. За свог живота засадио је јабучкама читаве области у Пенсилванији, Мисури, Кентакију и Мичигену.

### ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ЖИВЕО ОД ГЛАДОВАЊА

Ђовани Сучи пропутовао је пре петнаестак година многе европске градове живећи од гладовања. Стално под строгим контролом, он је гладовао по 30 до 40 дана, увек пред очима публике. У 80 наврата провео је без икакве хране по 30 дана, а 20 пута је гладовао по 40 дана.

У Милану, Фиренци, Паризу, Руану, Бриселу, Барселони, Мадриду, Лондону, Берлину, Минхену и другим великим градовима Европе, Ђовани Сучи гладовао је укупно 3200 дана.

### УПОРНИ РУДАР

Године 1906 Вилијам Шмит извео је подвиг који дотада није био забележен у историји рударства. Он је у Блек-Планини, код Гарло-



ка у Калифорнији, открио руду бакра, сребра и злата и почео сам да је копа. Да би се руда допремила до најближе железничке пруге требало је да се изгради више миља индустријског колосека. Немцу се учинило да је боље и економичније да пробије тунел кроз брдо око кога је требало да гради колосек и одмах се дао на посао. Радио је сам, с две бушилице, и у чврстом граниту прокопао тунел дуг око 600 метара. Бушење тунела трајало је, међутим, 32 године. Шмит је лети по три месеца радио на пољопривредним имањима да би зарадио новац за експлозивни алат и храну, а онда би девет месеци проводио на бушењу тунела.

### ЖЕЛЕЗНИЧАР КОЈИ СЕ НИЈЕ ВОЗИО ЖЕЛЕЗНИЦОМ

Америко Ђивинети, који се доселио у Северну Америку 1889 године, убрзо се запослио као скретничар код Централног њујоршког железничког предузећа. Пуних 47 година, све до 1937, радио је свих седам дана у недељи по 12 часова дневно. За све то време никада се није возио железницом — ишао је пешке или путовао аутобомбилном.

војске одобрава да задржи наредника Ај-Си-Оа у активnoj служби догод је жив. Последњих година његова једина дужност била је да оде до јединице да прими плату. Наредник Ај-Си-О постао је познат по томе што је читав свој век провео у војсци.

### СКРОМНИ КОМАНДАНТ

Фотион (402—317 пре наше ере), државник и војсковођа старе Атине, био је 45 година узастопне бирач за врховног команданта атинске војске. То је почаст и признање које ниједан други Грк није доживео. И поред све славе, Фотион је био веома скроман: и лети и зими ишао је у истој одећи и бос, а само кад би неустојне захладио увијао се у огртач.

Кад су га једном упитали шта је све потребно да би рат могао успешно да се води, Фотион је одговорио: „Омладина треба да буде спремна да се подвргне војној дис-



циплини, богати да се одрекну свог иметка, а политичари да престану с расипањем народног новца.“

## У ВРЕМЕ КАД СЕ НИЈЕ ЗНАЛО ЗА САПУН

Данас, кад се о хигијени тела, о телесном васпитању све више води рачуна, када се човек не може ни замислити без воде и сапуна, можда изгледа чудно да се некада људи уопште нису прадили, осим кад би случајно пали у воду или били принуђени да препливају какву реку. То је било пре много столећа, али ни у близикој прошлости хигијена, тако рећи, није постојала. Довољно је да човек погледа умиваонике стила барок или амбир, па да стекне слику о чистоћи у Европи у XVII, XVIII и XIX веку: они просто личе на дечје играчке.

У XVI столећу почело је постепено да се запоставља телесно вежбање које се у витешком Средњем веку веома неговао. Читавих 250 година оно је било готово сасвим запостављено, а тиме је била занемарена и брига о одржавању и нези тела. Почетком XVI века многи путописци забележили су да је у разним европским градовима било купатила и неке врсте базена за пливање. Међутим, нешто касније, ова купатила и базени због болештина и верских и моралних обзира били су затворени. Тако су нега тела и прање који ни до тада, по данашњим мерилима, уствари, нису постојали, сасвим изобичајени.

### „Досадно прање“

Године 1640 издата је у Паризу књига „О галантерији“, у којој је

било изложено како отмен свет треба да живи и да се влада. На једном месту писац са жаљењем констатује да има људи који покушавају да „то досадно прање“ поново уведу у моду и да чакима и таквих који свакодневно перу лице, руке, па чак и ноге. Против тих чистунаца устали су и чувени лекари тврдећи да „рђава навика свакодневног умивања веома штетно утиче на здравље“. Међутим, било је и таквих који су оповргавали ове тврдње. На пример, Францускиња Нинон де Ланкло, која је била на гласу са своје лепоте и учености, објашњавала је свежину, коју је сачувала упркос поодмаклим годинама, свакодневним умивањем и прањем хладном водом. Али такви иначе ретки људи тврдили су оно у шта већина није хтела да верује.

Место прања било је уобичајено шминкање и пудерисање. Томе не само да су прибегавале жене већ и мушкарци. Када се још узме у обзир да је у XVII веку, скоро четвртина становника Европе била рохава, лако је претпоставити колико је шминке било потребно па

да сва лица буду „чиста“ и глатка. И сам Луј XIV држао се обичаја већине. Уместо да се умива, он је сваког јутра брисао лице и руке влажном крпом. У његовом „купатилу“ било је само неколико судова, не много већих од шољица за чај, као, уосталом, и код свих његових савременика.

### Док се кошуља не распадне

Слику о хигијени у раздобљу од XVI до XIX века допуњавају и многе друге појединости из живота чак и богатих људи и племића који нису ни у чему оскудевали. Они су имали више пари одела, али само по једну кошуљу. Њу су носили док се не распадне. Нега руку и ноктију била је још 1800 године непозната, а прање зуба оцењивано је до 1750 године као „модерна лудост“. Тек пред крај XVIII столећа угледне породице прихватиле су тај „чудни“ обичај да перу зубе и то на сасвим необичан начин: човек који је обично једном месечно долазио да купа све чланове породице, доносио је и четкицу којом је прао зубе свих својих муштерија.

Све до Француске револуције одржало се пудерисање косе, лица и руку, а кору која би се од пудера ухватила људи су скидали тек кад би почела да им смета. Руска царица Ана „умивала се“ пре шминкања на тај начин што је лице мазала мастом или свињском машу. Она је тако избежавала да употребљава небројене водиче за умивање које су дуго биле у моди. Насупрот њој, Наполеон, који се за своје време доста често купао, трошио је огромне количине колоњске воде. Гете је у млађим годинама волео да се купа и плива у рекама и језерима, али је доцније ту своју навiku назвао „лудом младошћу“.

На негу тела није се много или, боље рећи, нимало полагао све до половине XIX столећа. Тек када је медицина снажно коракнула напред, када је и хигијена добила своје место међу наукама, када је сапун постао приступачнији, почела је „да се губи“ одвратност према води“. Нема сумње, и увођење водовода у градовима допринело је да многи људи брже измене погледе на хигијену и да прање и умивање лакше уђе у навiku.

## ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ

### ДОВИТЉИВОСТ КНЕЗА МИЛОША

Победу српске устаничке војске над Гаја-пашом код Чачка, кнез Милош је искористио врло вешто у пропагандне сврхе. Суградан по победи, он је наредио да се сви рањени Турци превију, метну на кола и, заједно са осталим заробљеницима, пошаљу Турцима са оружјем пратњом као заштитом. Заробљеницима је претходно објаснио да се слободни.

Овај поступак Милошев довео је Турке у велику забуну. Ослобођени заробљеници у звезде су ковали Милоша, а буле, које су такође биле пале у ропство и које је Милош заштитио од сваке увреде, стале су да коре Турке. Оне су упоређивале Милошев поступак према њима са поступком Турака према српским женама и девојкама који је био крајње нечовечан и бруталан.

### МЕНАЖЕРИЈЕ СРПСКИХ СРЕДЊОВЕКОВНИХ ВЛАДАРА

Српски владари у средњем веку имали су сопствене менаџерије. У Нишу, 1198 године, Немања је поконио немачком цару Фридриху Барбаросу шест морских паса, једног пришто-

мљеног вепра и три питама јелена. Велики војвода Сандал Хранић и херцег Стеван слали су, обично о Новој години, Дубровчанима на поклон јелене. Краљ Вукашин поконио је, 1445 године, дубровачком властелину Јунију Ђорђићу једног медведа.

### „СЛАВНО-СЕРБСКЕ ВЈЕДОМОСТИ“ О „СЕРВИЈАНЦИМА“

Србе који су испред Турака бежали преко Саве, Аустријанци су насељавали у граничним областима према Турској. „Славено-сербске вједомости“ у броју 44 из 1793 године донеле су белешку о изгледу тих избеглица: „Ови људи су на турској граници увербовани и зову се Сервијанци. Носе широке чакшире од различите фарбе, а од колена до пете уже су и различитим пантликима обавијене. На ногу имаду, тако речене, опанке. Глава им је до пола ошишана и шопицом червеном покривена. Око тијела појасом опасују се, а за њиме по два, по три пиштоља заденута носе. Турски нож, којег је држало рашљато, забоду у земљу, на њега наслоне пушку, па бију куд понишане...“

# ЧУДА ДАЛЕКИХ ЗЕМЉА

Лети Гренландци прикупљају храну за зиму, која на њихо-

рају често да четкају и перу да се не би укрутиле.



Ескимски чамци (кајаци) направљени су од коже фока, које су разалете преко дрвеног костура. Кад

вом острву траје веома дуго. Под стрехама својих кућа они суше месо фока и дивљачи, рибе итд.



седну у кајак, Ескимски привезу око себе непромочиву тканину која покрива читав отвор чамца тако да вода не може да продре у њега.

На узбурканом мору кајаци се врло лако преврћу, али Ескимски су веома вешти



Мале морске птице, које у јатима од по неколико милиона прелећу острво, Гренландци ловце мрежама привезаним за врхове дугих мотки. Понекад у мрежу улете истовремено и по четири птице.

Ескимски који живе на Гренланду проводе зиму у „нгулума“,

и респлом лако одржавају равнотежу.

У водама око Гренланда живи нервал, риба из породице китова. На горњој усни нервали имају дугачак шупљак зуб који може да достигне дужину од 2,5 до 3 метра.



колибама које граде од камена и блата. Иглуе од снега подижу само као привремена склоништа кад зими иду у лов.



У међусобним борбама нервали се често служе тим зубом.

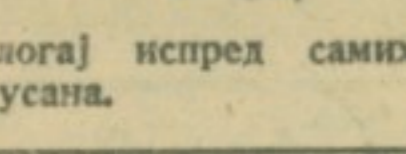
Ескимски углавном носе одела од фокине коже, која је вео-

ма крута. Да би могли да је прошивају претходно морају дуго да је жваћу. Панталоне од коже поларног медведа нарочито се цене и сматрају скупоценим.



Сви Гренландци носе дубоке чизме од које фоке; њих мо-

логај испред самих усана.



# Да ли знате?

## НАЈЛОНСКА "ДУГМАД" И ПЛАСТИЧНЕ ЛОПТИЦЕ ЗА ОТКЛАЊАЊЕ СРЧАНИХ СМЕТЊИ

Хирургин су сада у стању да затварају шупљине које се понекад јављају на срцу. Ивесни људи рађају се са оваквим отворима и то је могла једна од најчешћих срчаних сметњи код младих особа.

На састанку Медицинског друштва за државу Колумбију, у САД, три лекара из Њорптауна приказали су најлонску "дугмад", која могу успешно да затворе овакве процепе. Ова дугмад се састоје из два дела, који налажу један на други као копче. Они су такође приказали и један лоптасти затварач од пластичне масе који се примењује у случају једне друге ненормалности — такозваног дортиног враћања.

Аорта је највећа артерија у организму и полази директно из срца. Она се отвара и прима крв. Кад не може да се затвори, велики део крви појурни натраг у срце. Ова болест је данас веома распрострањена. Услед ње, срце мора да ради све јаче како би избацило нагомилану крв. Да би се то отстранило, пластична лоптица се увлачи у аорту и причврсти помоћу најлонских прстенова. Када срце избаци крв у аорту, лоптасти затварач се помера и пропушта је. Али ако крв почне да се враћа, затварач се помера уназад и не да јој да уђе у срце.

## МАШИНА ЗА БРОЈАЊЕ НОВЧАНИЦА

Једна банка у Лондону почела је да употребљава у једној од својих филијала машину за бројање новчаница, прву ове врсте у Великој Британији. Ова машина, заједно са тотометаром, броји новчанице трипут брже од најкласичније бројачице, не правећи притом ни најмању грешку.

Тотометар је произведен у САД, али га сада прави и једна лондонска фирма, да би задовољила потребе банака и других установа.

## УЛТРА-БРЗА ФОТОГРАФИЈА

Истраживачка служба британске војске усавршила је фото-камеру тако да се помоћу ње може направити 80

сликама за један петхиљадити део секунде. Слике се пројектују на челичном огледалу, које се обрне 150.000 пута у минути, одкле се затим одбијају и проносе на филмску траку кроз нарочита мала сочива. Оваква брзина обртања оследала постиже се применом турбине коју покреће згуснут ваздух.

Употребом ултра-брзе фотографске камере, у Француској се снима кретање грзнате. Међутим, овај апарат је способан да сними и тела која се крећу брже од гранате.

## ПЕНИЦИЛИН ПРОТИВ ТЕТАНУСА

Четири порторичка лекара објавили су недавно извештај о успешном лечењу тетануса пеницилином. Проузроковач болести нестало је 24 часа после узимања пеницилина.

## БРЗО ОДРЕЂИВАЊЕ КРВНЕ ГРУПЕ

Један дански лекар успео је да усаврши метод одређивања крвне групе. Док је раније било потребно три до четири часа да се дође до резултата, сад је за то довољно свега пет минута. Поступак је веома прост. Капљица крви особе којој треба одредити крвну групу стави се на неколико квадратних реактивних хартија и резултат се одмах може прочитати на контролном листу.

## ПРОЈДРЉИВОСТ ПАУКА

Испитивањем је доказано да је паук вероватно најпројдрљивији створ на свету. Изјутра он поједе четрдесет пута више него што је сам тежак, а у подне девет пута више. Он добро и вечера, јер поједе количину хране која је тринаест пута тежа од њега самога. Зато је он у стању да испреде нит километар дугачку за свега неколико дана.

## ГОРИЛЕ НЕСТАЈУ

Професор Роберт Јерке са Јелског универзитета тврди да се број горила стално смањује и да ће их за сто година потпуно нестати. Он предлаже да се у Централној Африци створи насебина за гориле и да се пожурни са њиховим проучавањем док их још има.

## ФАРМА ЗМИЈА

У предграђу Сао Паола, у Бразилији, налази се институт Бутанган, основан 1890 године, у коме се производе серуми против змијских отрова. У ту сврху, на фарми института, највећој те врсте на свету, гаји се око 25.000 разних змија. Институт откупљује змије од сваког ко их доноси. Место новца, у накнаду за змије може се добити и серум. Годишње институт купи само из околине Сао Паола 15 до 20.000 змија.

## ДВАНАЕСТИ ЈУПИТЕРОВ САТЕЛИТ

Опсерваторија на Монт Видсону недавно је објавила откриће дванаестог сателита планете Јупитер. Њега је на једном фотографском снимку приметио астроном Пиколсон, коме је ово четврти Јупитеров сателит који је открио. На тај начин он је постигао исти успех као његов претходник Галилеј, који је 1610 године открио такође четири Јупитерова сателита. Пречник овог дванаестог сателита износи отприлике 25 километара.

## НАРКОЗА ПОМОЋУ ЕЛЕКТРИЦИТЕТА

Захваљујући пробама које су вршене на Медицинском факултету у Чикагу, може се рачунати са применом наркозе електричним путем. Дејство наркозе се постиже тиме што се кроз кичму пусти слаба електрична струја која пацијента усмиња. Мисли се да ова врста опијања није шкољлива као што је то случај код разних хемиских наркоза.

## ЕЛЕКТРИЧНИ АПАРАТИ ЗА РИБОЛОВ

На рибљем сајму у Бремену приказани су најновији електрични апарати за риболов. Они су подељени и за дубински лов. Успех који се овим апаратима постиже је такав да се морала увести строга контрола како би се спречиле злоупотребе. Искусни рибар који зна да рукује овим апаратима може да "очисти" из читавог језера или реке и последњу рибу.

# Јестели већ чилида...

...славни грчки филозоф Сократ није написао ниједну књигу. Сократова филозофија углавном је позната из списа његовог ученика Платона.

...кад рода стане зглобови ноге јој се аутоматски укоче, та



ко да без напора може врло дуго да стоји непомично.

...француски песник Франсоа Видон и руски књижевник Достојевски били су осуђени на смрт, али су помиловани пред само извршење казне.

...усправно постављено кокошије јаје



може да издржи терет од 20 килограма.

...шпагети и макарони сматрају се италијанским националним јелом. Међутим, и шпагети и макарони били су познати Кинезима 3.000 година пре него што су се појавили у Италији.

...риба не може да живи у чистој во-



ди, јер хемиски чиста вода не садржи раствореног кисеоника.

...скакавци имају белу крв.

...мед, који сакупљају пчеле у Брази-



лији има наикисели укус.

...велики провалазач Едисон био је у младости продавац новина и чистач ципела.

...највећи глобус на свету израђен је 1900 године за Међународну изложбу у Паризу. Он је имао 46 метара у пречнику.

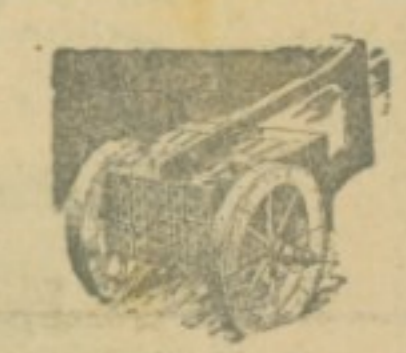
...килограм прже-ног хлеба је храни-



љивији од килограма печеног хлеба.

...године 1795 француска коњица успела је да зароби холандску флоту која се налази у залезаном Цојдерском Заливу.

...Германи су употребљавали већ 1409 године неку врсту минтраљеза: то је би-



ло ватрено оружје начињено од 40 пушчаних цеви.

...највећа књига на свету је географски атлас који је енглески краљ Карло I 1680 године добио на поклон од неког амстердамског трговца.

...прву стајаћу војску, која је и у доба мира била под оружјем, успоставио је, 1665 године, француски краљ Луј XIV.

# МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

## КАКО ЈЕ ПОСТАЛО НАЛИВ-ПЕРО

У другој половини деветнаестог века у Њујорку је живео Луј Едисон Ватерман, агент једног осигуравајућег друштва. Он је посећивао људе који су желели да осигурају нешто. Да би лакше дошао до потписа, са собом је увек носио флашицу мастила и перо. Али, то је имало незгодних страна, јер је прљао мастилом одело и руке. Стога је Ватерман размишљао како да избегне те незгоде и како да усаврши налив-перо, које је у неком облику већ тада постојало. Године 1884 његове проба имале су успеха. Он је своје налив-перо назвао "идеал".

Главни проблем — како да доведе мастило до врха пера — Ватерман је мајсторски решио. Он се користио законом о капиларним цевима, који каже да се течности у врло танким цевима лакше пењу. Стога је конструисао веома узане канале кроз које је мастило правилно текло из резервоара ка врху пера. За држање је употребно тврду вулканизiranу гуму, а место челичног узео је златно перо, које не рђа. Да се не би брзо истрошило, Ватерман је врх пера обложио иридијумом, веома тврдом металом, шест пута скупљим од злата.

Прве године Ватерман је у једној њујоршкој графини продао 200 комада налив-пера. Али, убрзо, она су тако тражена да је морао да подигне фабрику. Када је 1901 године Ватерман умро, његова фа-

брика је већ тада производила годишње око шест милиона пера.

## ЦВЕТ КРОМПИРА КАО УКРАС

Пре четири века кромпир је у многим баштама сађен само због цвета. Француски краљ Луј XIV украшавао је свој шешир цветом кромпира, што су одмах прихватиле и све дворске даме. У то време није се ни помислило да кртола кромпира може да се употреби за исхрану.

## ПРЕДАК ХЕМОГЛОБИНА И ХЛОРОФИЛА — ПРОТОПОРФИРИН

Др Граник, познати хемичар са Рокфелеровог института за медицинска истраживања у Њујорку сматра да је открио хемиску материју која је на почетку развитка живота на нашој планети чинила основ и биљних и животињских организама. Ова материја, од које воде порекло првени хемоглобин крви и хлорофил биљака, излучена је из једне једноћеличне биљке. Названа је протопорфини.

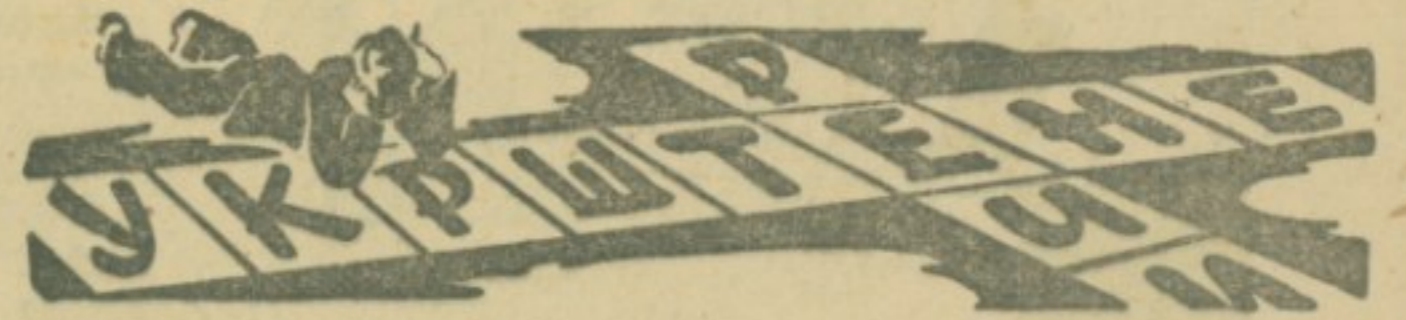
Откриће ове хемиске везе, уколико се покаже тачним, биће од огромног значаја, у објашњењу појаве живота на Земљи.

## Лавиринт



Како ће овај аец стићи до купуса?

## ДЕБУС



## Водоравно:

- 1) врста першуна; 3) црта; 7) најближи род; 8) иницијали нашег писаника; 9) Ужичанин; 11) коњ; 12) скраћеница за меру силе; 13) пољско мушко име; 15) географска карта; 17) зачин; 19) марка авиона; 20) скраћеница за број; 21) сићушан отвор на кожи чове-

## Усправно:

- 1) женско име; 2) презиме познатог репортера (Егон); 3) презиме секретара ОУН; 4) прастановици Америке; 5) град у Немачкој; 6) крвни суд; 7) место становања; 10) фабрика водених бојаца у Словенији; 11) коњска опрема; 14) улитна заменица; 16) београдски дневни лист; 17) мала улица; 18) воће с љуском (множ.); 21) гозба; 22) аждаја; 26) женско име; 29) птица грабљивица; 30) слеза; 31) узвик; 33) селак (пров.); 34) слово латинице; 39) латински поздрав; 40) оквир.

## РЕШЕЊЕ УКРИШЕНИХ РЕЧИ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

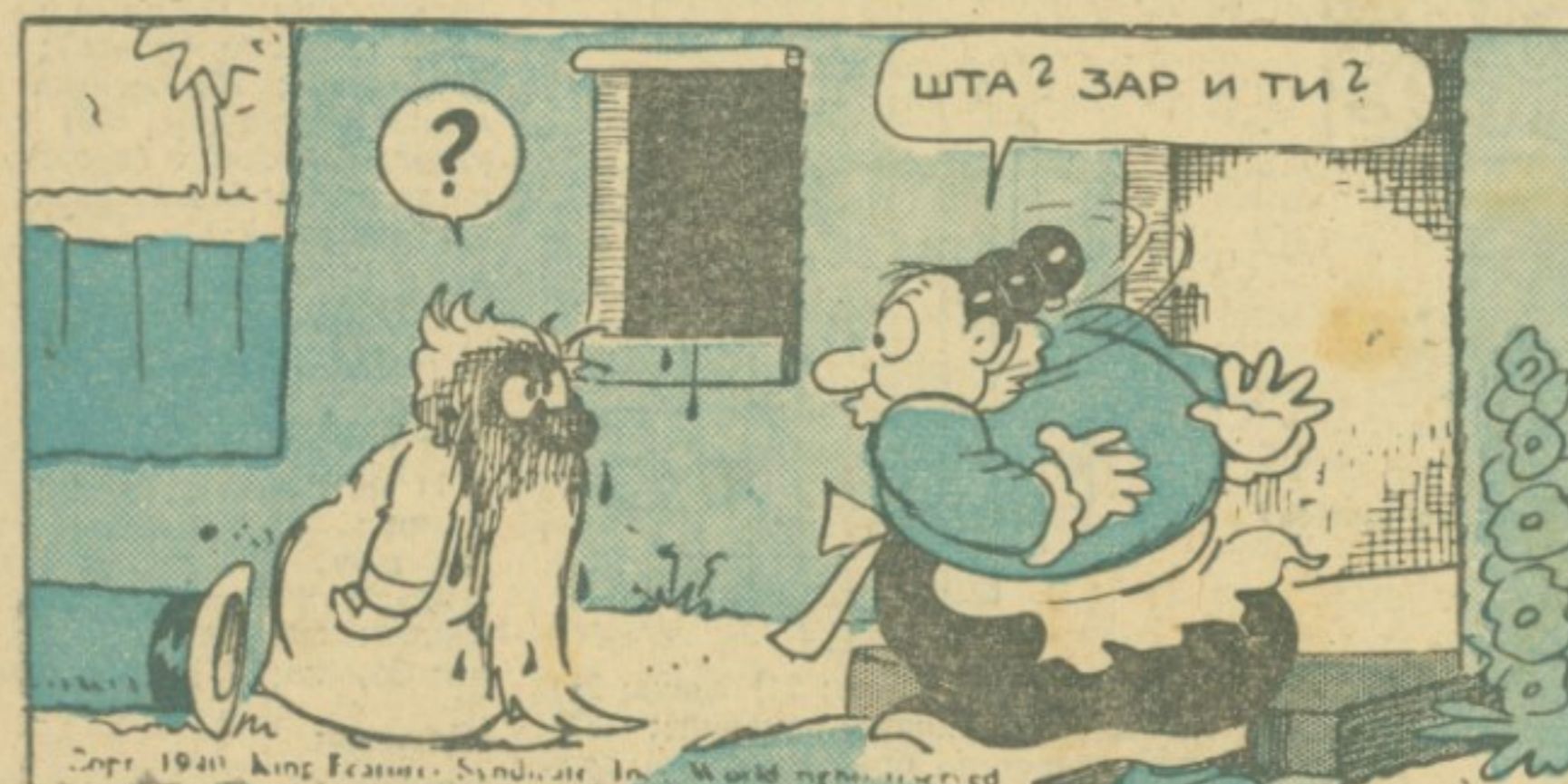
### Водоравно:

- 1) математика; 10) записати; 11) лисица; 12) реторика; 14) Кина; 15) табу; 16) сафир; 19) ка; 22) стопа; 25) Соча; 28) перо; 29) беладона; 32) лимари; 33) си; 34) им; 35, но; 37) Македонија.

### Усправно:

- 2) аз; 3) таленат; 4) епитаф; 5) мито; 6) Асир; 7) Тацит; 8) Итака; 9) ки; 12) рис; 13) абе; 17) икс; 18) рат; 20) Апенини; 21) роб; 23) опор; 24) ара; 26) челик; 27) али; 30) Дима; 31) дамо; 33) са; 36) ој.

- ка; 23) грчко слово; 24) слика; 25) свеза; 26) лична заменица; 27) припадност по боји коже; 28) слово руске азбуке; 30) мушко име; 32) ко (француски); 33) новац; 35) муслиманско мушко име; 36) предлог; 37) кец; 38) свеза; 39) мера за површину; 41) показна заменица; 42) врста салате (множина); 43) слово латинске азбуке.



Copyright 1941 King Features Syndicate, Inc. World rights reserved